

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

- **Vazby a navrhování tkanin**
  - **15. Vazební techniky**

Ing. Vlastimila Bergmanová

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Národní
plán
obnovy

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Vazby a navrhování tkanin

Vazební techniky

Vyučující: Ing. Vlastimila Bergmanová
vlastimila.bergmanova@tul.cz
Katedra designu FT TUL, tel. 3949

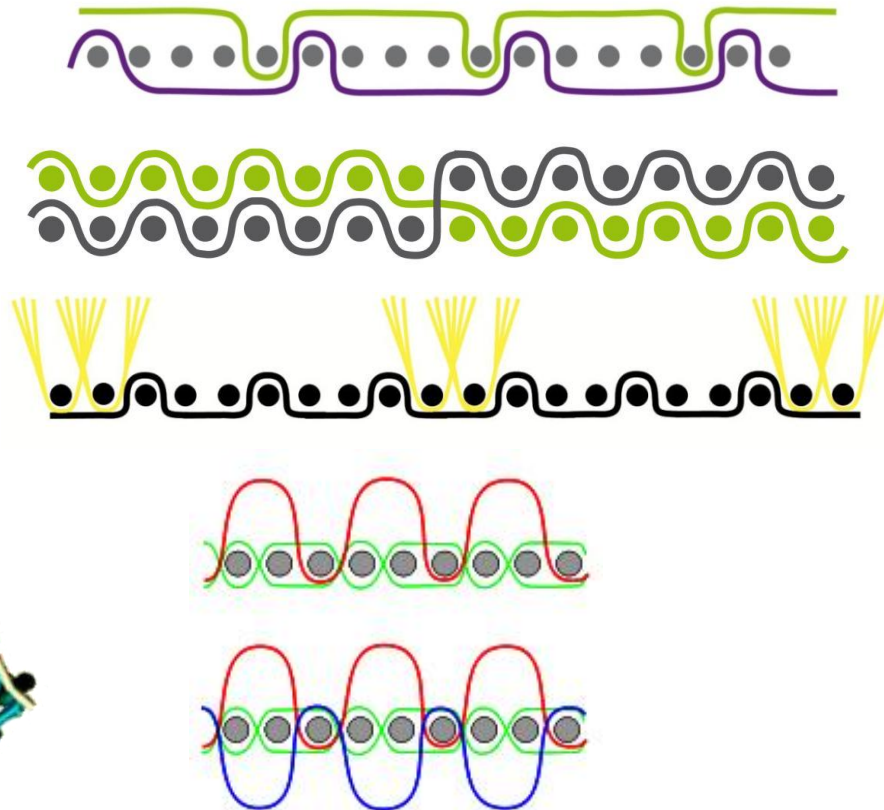
Vazební techniky a speciální tkaniny

Vazební vznikají použitím základních vazeb a jejich odvozenin u složitých tkanin, tj. u tkanin s více soustavami nití.

Tyto tkaniny jsou silnější a můžou mít odlišné vzorování na líci a na rubu. Při tkaní se nitě ukládají nad sebou (alespoň v některém místě). Vzorování s použitím listových nebo žakárských strojů.

Rozdělení:

- Víceútkové
- Víceosnovní
- Vícenásobné
- Stehové (buklé)
- Vlasové
- Plyše (vlas tvořený osnovou)
- Koberce

Víceútkové tkaniny

Víceútkové tkaniny mají jednu osnovu a dvě až šest útkových soustav nití.

Vzor tvoří útky, často se počesávají (vzor mírně rozpitý).

U víceútkových tkanin je menší produkce (dostava pro vrchní útky, dostava pro spodní útky).

Listové nebo žakárské vazby, při kreslení vazeb musíme dbát na krytí vazných bodů.

Použití:

bavlnáři, hedvábníci, vlnáři, lnáři, stuhaři, obuvnický průmysl pro oděvní pro technické účely,

patří sem deky,
kabáty, hubertus (tříútková tkanina),
houně pro koně,
kravaty,
dekorační a nábytkové tkaniny)

Dvouútkové tkaniny

- Mají jednu osnovu, vrchní útek a spodní útek
- Tkaninu odtahujeme z tkací roviny až po zatknání obou útků, které mají ležet nad sebou (vypínání zbožového regulátoru). Nevýhodou je nižší produkce (dvojnásobná dostava útku)
- Výhodou je snadná obměna vzorů
- Osnova bývá tenčí a hustá, útky hrubší, barevné. Vrchní útek má běžně útkovou vazbu, spodní útek osnovní vazbu, tj. na rubu i na líci vidíme útky

Rozdělení dvojútkových tkanin:

Oboulícni

- kalmuk – oboustranně počesaná bavlněná tkanina na přikrývky, župany...
- flanel – měkká bavlnářská či vlnářská počesaná tkanina na košile, halenky, obleky či kostýmy

Jednolícni

- zimní oblekové tkaniny, lodeny (lícni útek bývá jemnější a hustší, rubní hrubší a řidší
- v poměru dostav 2:1 nebo 3:1
- dekorální tkaniny

ilustrační obr. - Google

Double

Dubly - odlišné vzorování na líci a na rubu

DOUBLE FACE coatings and bondings

1

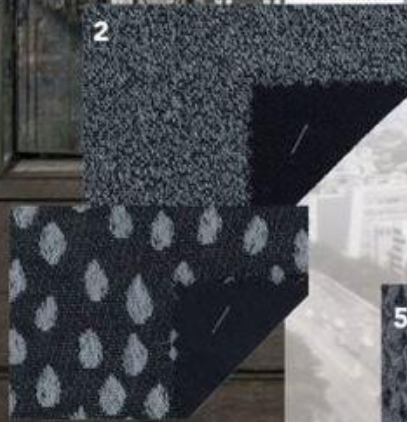
3

4

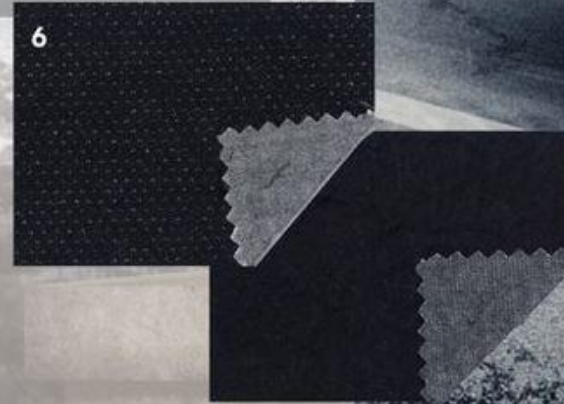

2

An image including a large variety of solutions, from the classic elegant both sides plain, to the patterned face or reverse, in solid or mixture yarns, soft and bulky or clear cut medium weight. Beside the weave doubles come the outstanding coating and bonding interpretations. Light coating adding just a hint of colour or film coating changing the surface into a plastic, varnish image, very much in The mood of the moment.

6

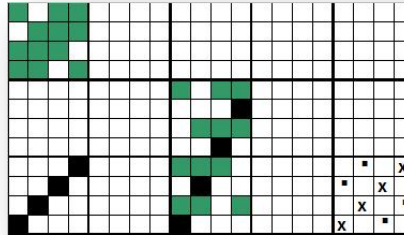
5

Dvouútkové tkaniny

Při vzorování musíme dodržet **pravidlo krytí vazných bodů**, pak se mohou útky pod sebe podsunout.

vazba spodní útek zeleně

vazba pro vrchní útek černě

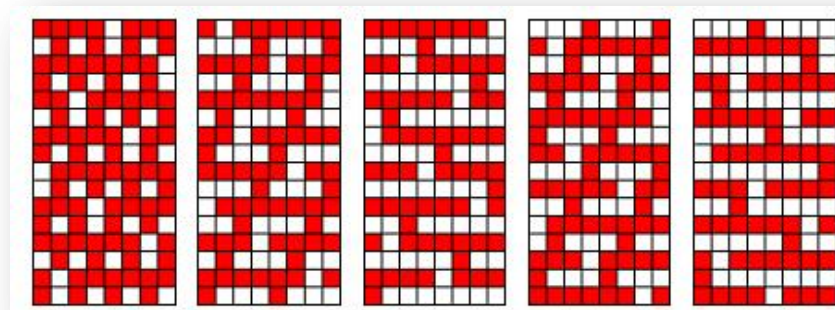
skreslená vzornice (líc)

křížky – osnova leží nad oběma útky
tečky – oba útky leží nad osnovou

Ve vzornici vazby zakreslujeme dvounásobný počet útků.

V některých případech je jeden z útků provazován oboustrannou vazbou:

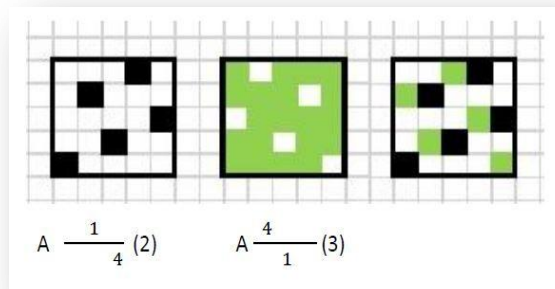
Ukázka dvouútkových vazeb

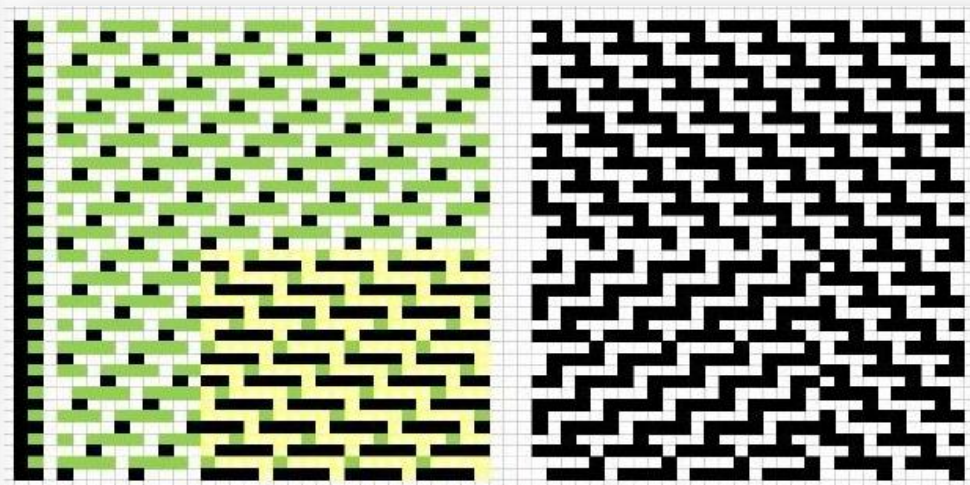
Dvouútková listová tkanina

Výsledná tkanina líc a rub

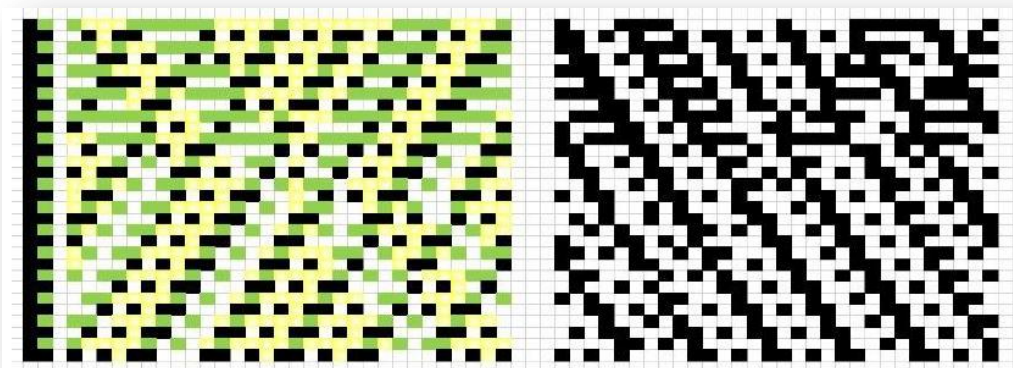

Vazba pro vrchní a spodní útek,
vpravo skreslená vzornice

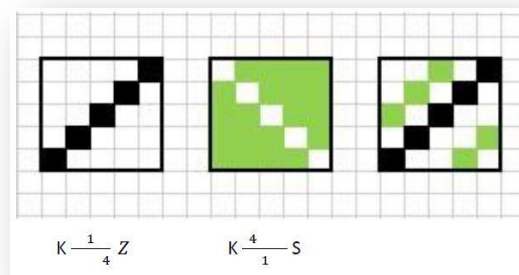

Barevné znázornění vazby včetně barevného házení
a program pro vazbu (karty pro 30 listů, PLS)

Dvouútková listová tkanina

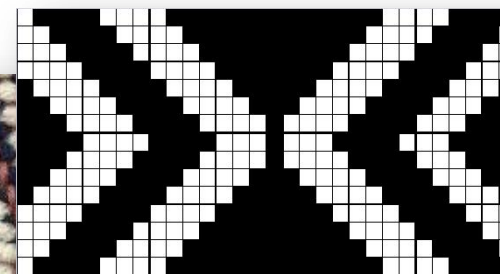
Barevné znázornění vazby včetně barevného házení a program pro vazbu (karty pro 30 listů, PLS)

Vazba pro vrchní a spodní útek, vpravo skreslená vzornice

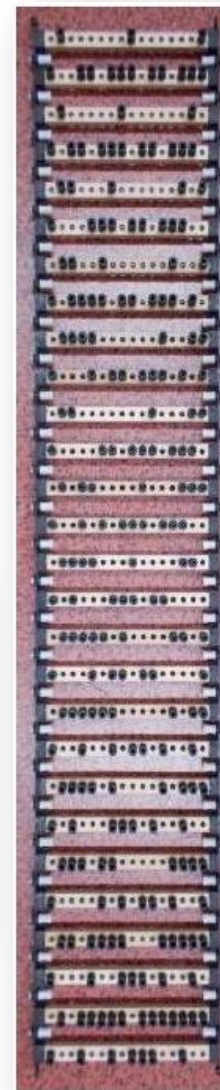
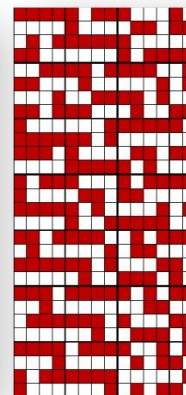
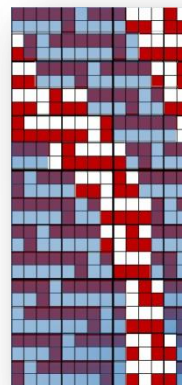
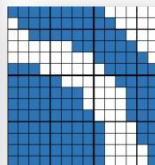
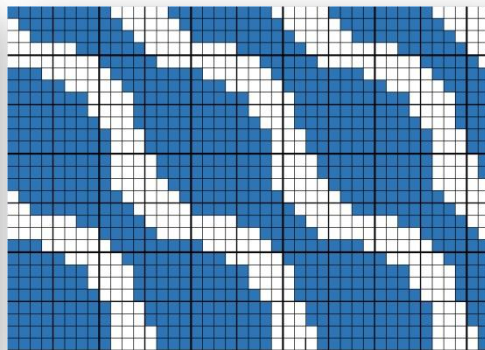

Výsledná tkanina líc a rub

Střída vzoru

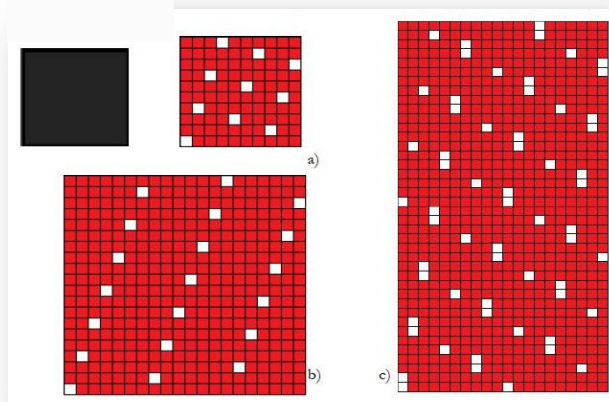
Dvouútková žakárská tkanina

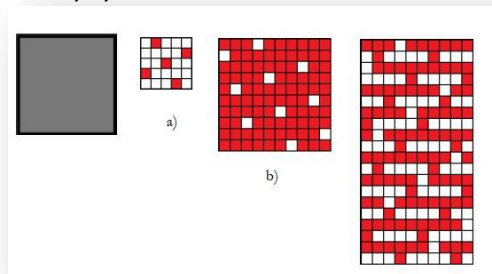
Dvouútková žakárská tkanina

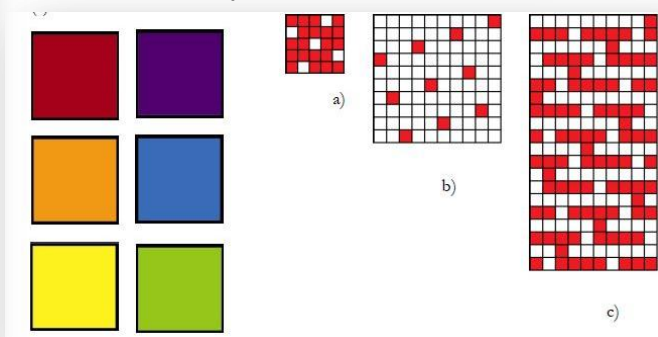
Půda

Obrisy

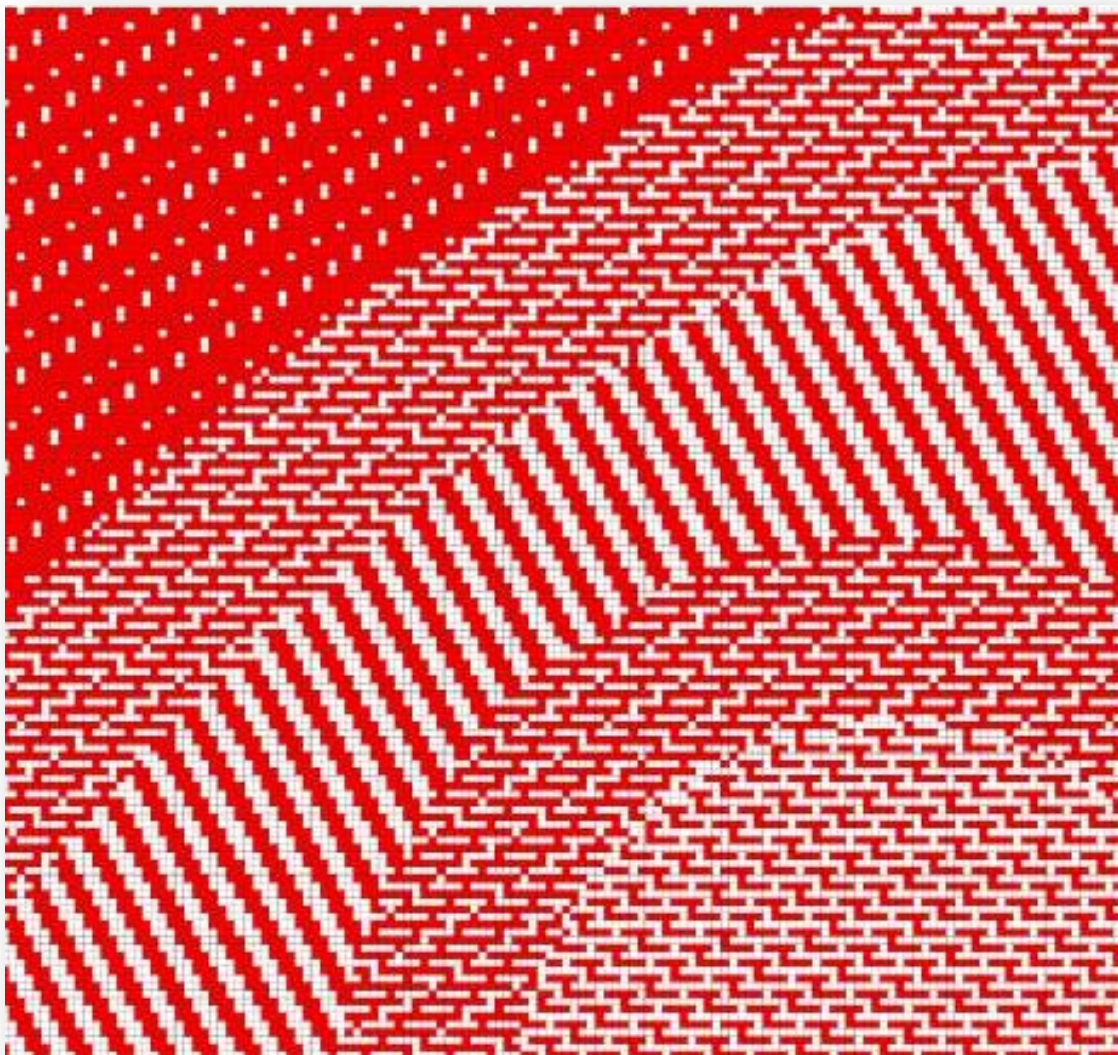

Barevné efekty

Dvouútková žakárská tkanina

Detail vazby

Dvouútková žakárská tkanina

BP – Jelínková -KDE

Hedvábnická dvojútková tkanina

Víceosnovní tkaniny

- Mají více osnovních soustav nití a jeden útek
- Listové nebo žakárské tkaniny
- Produkce je vyšší než u dvojútkových tkanin
- Použití na šatovky, kravatové tkaniny, dekoračky, nábytkové tkaniny (pro těžké kvality max. šest osnov), prostírání, kvalitnější prádlové tkaniny (ložní prádlo)

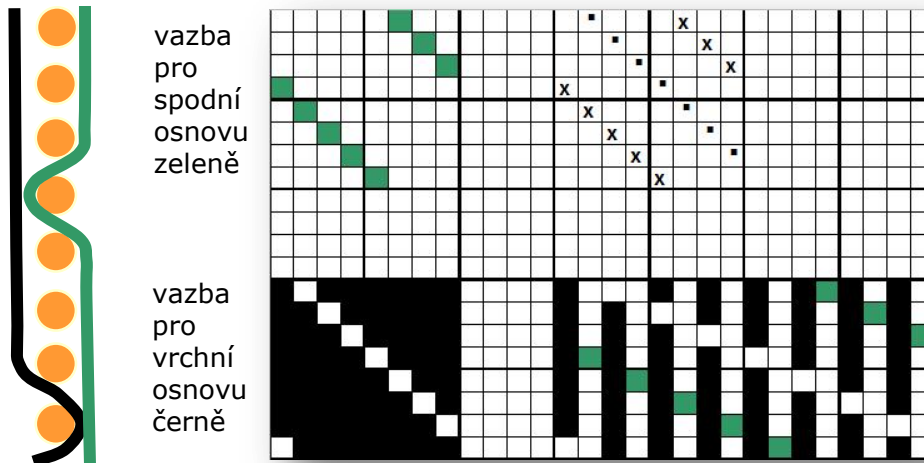

Dvouosnovní tkaniny

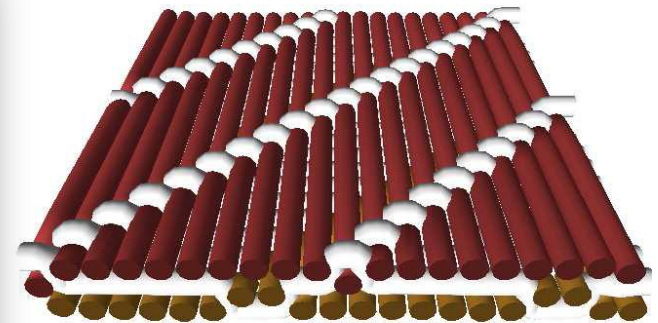
- Mají jednu osnovu vrchní, jednu osnovu spodní a jeden útek
- Vzor tvoří osnova, tj. vrchní osnova provazuje v osnovní vazbě, spodní osnova v útkové vazbě
- Vzorování bývá bohatší, většinou se snove v barevných pružích,
- Pokud se použijí vazby s různým setkáním, je nutné mít dva osnovní vály (vhodné pro zaběhlou výrobu)

Skreslená vzornice:

křížky – obě osnovy leží nad útkem
tečky – obě osnovy leží pod útkem

3D zobrazení

Vrchní a spodní osnova (osnova prvního a druhého řádu) se pod sebe musí podsunout

Podélný řez: černě vrchní osnova, zeleně spodní osnova

Vícenásobné tkaniny

Při tkaní vzniká v několika vrstvách nad sebou několik samostatných tkanin, mají nejméně jednu osnovu a útek pro vrchní tkaninu a jednu osnovu a útek pro spodní tkaninu.

Dělí se na:

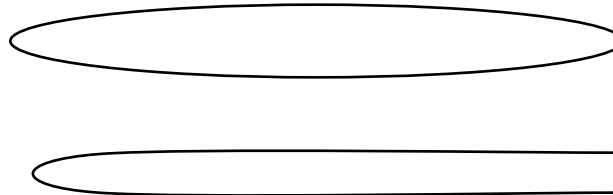
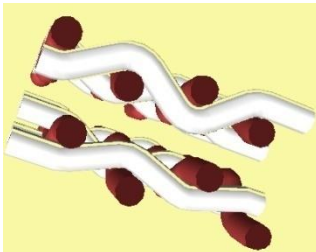
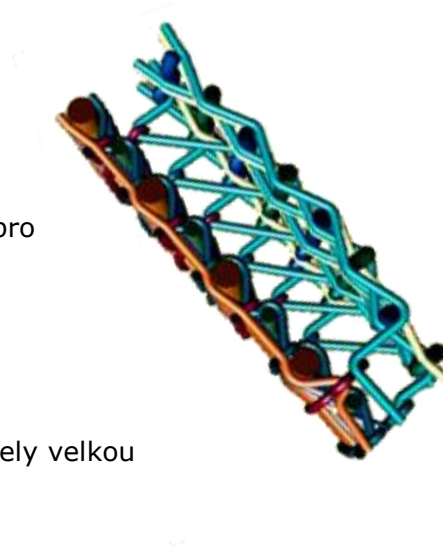
- dutiny
- spojované tkaniny

Spojované tkaniny

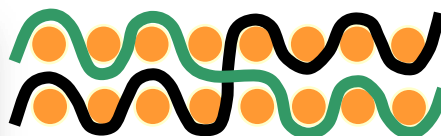
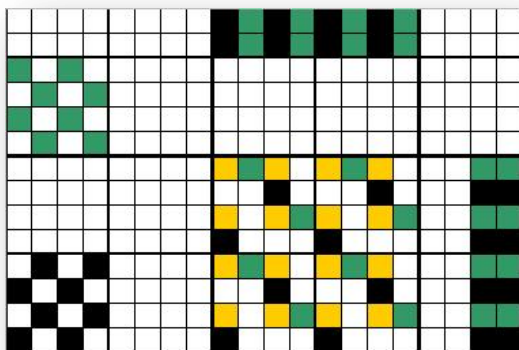
- oděvní – dubly pro svrchní ošacení, teplé župany
- technické tkaniny – ploché či klínové hnací řemeny, dopravní pásy, tkaniny pro stavebnictví, zemědělství

Dutiny

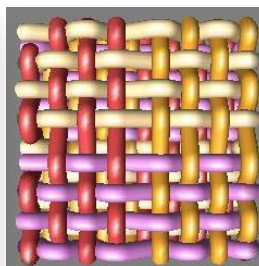
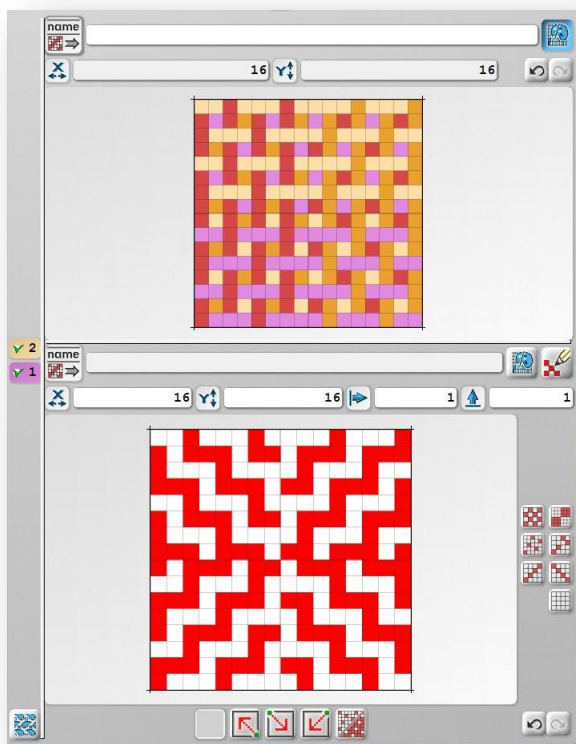
- hadicové (požární hadice, šňůry, pytle)
- vícevrstvené tkaniny (plachtoviny – tam, kde potřebujeme pro technické účely velkou šíři)
- vzorované (pleny, dekorační tkaniny)

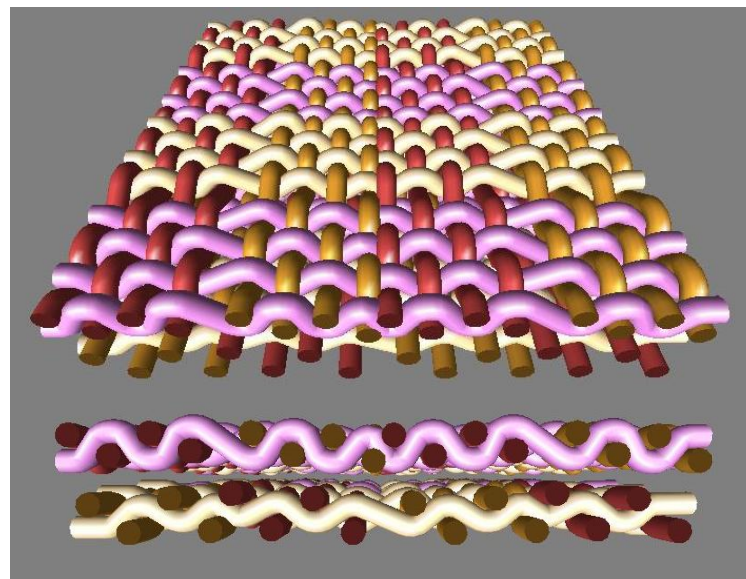
Dutiny

Žlutou barvou je znázorněno plnozvedání – spodní útek musí ležet pod všemi osnovními nitěmi vrchní tkaniny (při zatkávání útku se musí zvednout všechny osnovní nitě vrchní tkaniny)

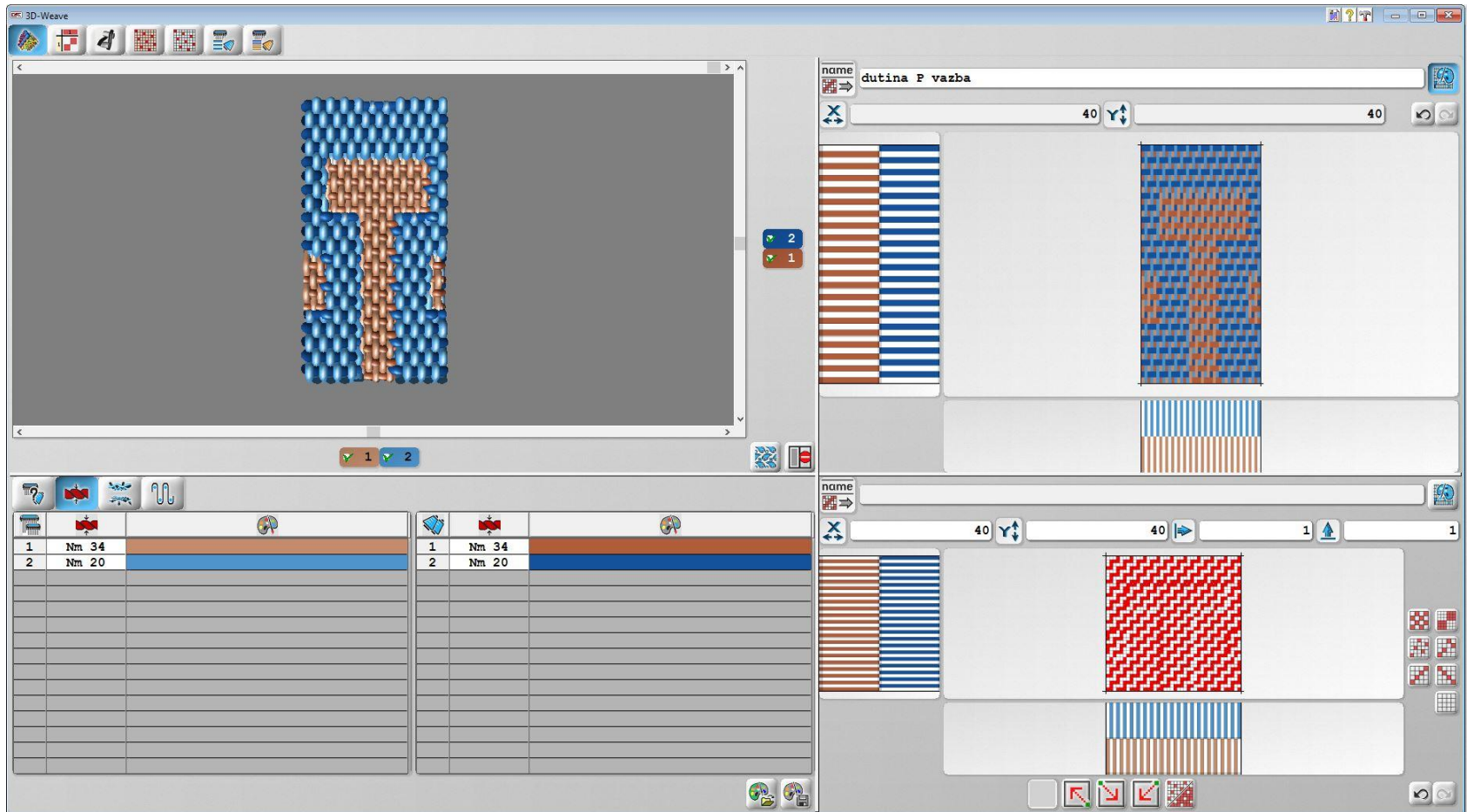

3D simulace
DesignScope vector

Řez vzorovanou dutinou

Dutiny

Vzorování v programu DesignScope victor

Dutiny

BP – Kristýna Pražáková - UHK

BP – Šárka Chaničkovská –KDE

Stehové (smyčkové) tkaniny

Trojrozměrné tkaniny - vytvářejí plastické vzory

- piké (geometrický tvar) – jedna osnova základní, jedna osnova stehová, jeden útek základní a jeden útek výplňkový
- zdrhované tkaniny – dvě osnovy s odlišným napětím a jeden útek
- záhybové tkaniny s efektem plisé mají dvě osnovy a jeden útek
- smyčkové tkaniny (froté)

Smyčkové tkaniny

-Třetí rozměr tkaniny tvoří kličky (jednostranné nebo oboustranné) z osnovních nití nad nebo pod plochou základní tkaniny

- K výrobě se používají tkací stroje speciální konstrukce. Smyčková osnova se podává nejméně na dvou válech, smyčky r osnově se tvoří tzv. nedorazem paprsku při tkaní. K plnému dorazu dochází teprve po třetím nebo čtvrtém zaneseném útku, který s sebou vezme smyčkovou osnovu

Použití:

- bavlněné tkaniny - převážně ručníky, osušky a plážové oblečení (vynikající savost)
- Smyčkové tkaniny se stříhanými kličkami jsou podobné sameti a říká se jim (někdy) *velur*

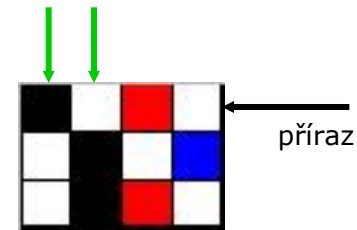
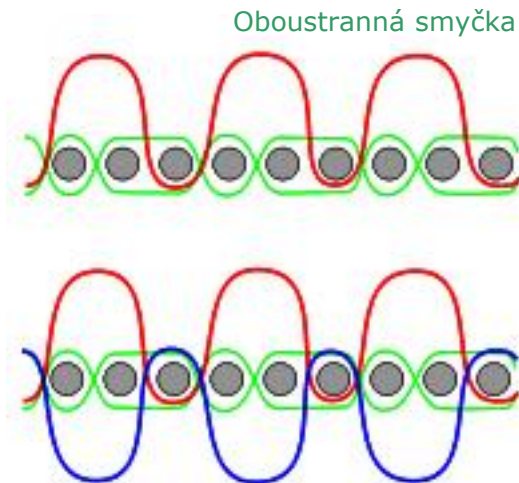

Stehové (smyčkové) tkaniny

Podélné řezy tříútkovou smyčkovou tkaninou:

Útky (kruhy) provazují se základní osnovou (zeleně) většinou v rypsové vazbě.

V horní části se tvoří smyčkovou osnovní nití (červeně) kličky na lící straně tkaniny a dolní část obrázku ukazuje (modře) *Jednostranná smyčka* i druhou osnovní nit se smyčkami na rubu tkaniny

Vzornice vazby pro oboustrannou tříútkovou smyčkovou tkaninu:

Vlasové tkaniny

Mají jednu osnovu, útek základní a útek vlasový. Vlasový útek provazuje ve volné vazbě a při úpravě se v polovině prořezává, vzniká:

- Samet – celoplošný vlasový povrch
- Manšestr nebo prací kord – vroubky

ukázky z BP – Sykáčková

Google

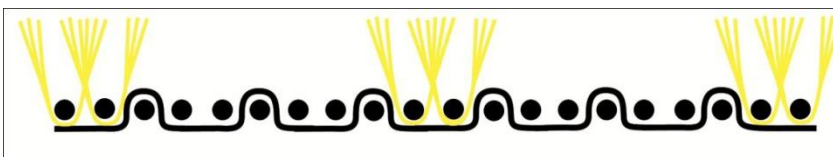
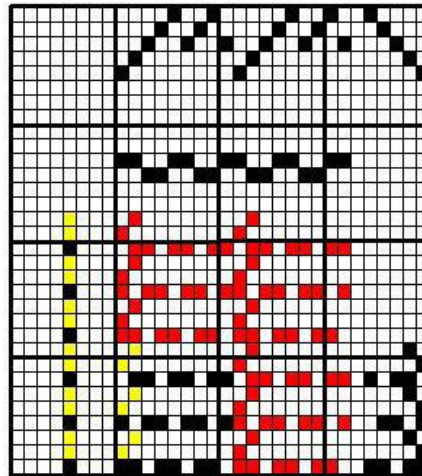
Vlasové tkaniny

Samet

- vlasová tkanina, na které špičky vlasových útků přesahují plochu základní vazby o 1 až 2 mm. Vlasová nit tvoří smyčky, které jsou buďto řezané nebo ponechané vcelku

Manšestr

- útkový samet stříhaný kotoučovými noži naráz po celé šířce zboží tak, že se ve směru osnovy vytváří proužky z odstávajících konců nití. Jejich hustota bývá 2-4 na centimetr, tzv. *prací kord* má i více než 5 proužků / cm. Použití: bavlnářské tkaniny pro sportovní a dětské oblečení, čepice, fusaky... , často s elasthanem.

Plyše

Plyš (osnovní samet)

- vlasová tkanina, která má osnovu základní, osnovu vlasovou a jeden útek
- pod pojmem plyš se často označují jen tkaniny s vlasem delším než 3 milimetry
- osnovní samet není tak hezký jako útkový

Vzniká tak, že se nad napnutou základní osnovou provazuje vlasová osnova přes ocelové pruty, které k ní leží kolmo a zatkvávají se jako pomocné útky. Tkací stroj je konstruován tak, že po zatkvání cca 20 prutů se první z nich mechanicky vytahuje a vkládá za posledním z předcházející série mezi osnovní nití. Prut může mít na konci nožík, kterým se při vratném pohybu stříhají smyčky vzniklé na osnovních nitích a vznikne tzv. *aksamit*. Jestliže se smyčky ponechají vcelku, zboží se nazývá *epingl*. Má-li tkanina smyčky nerozřezané i rozřezané nazývá se *frizé*.

Prutovou technikou se vyrábí vlasové tkaniny hlavně na nábytkové potahy a tkané koberce.

Na tkacím stroji se mohou tkát dvě základní tkaniny nad sebou, vlasová osnova probíhá střídavě oběma a spojuje je. Hned za prohozním ústrojím se od sebe obě části odříznou a tím vzniknou dvě identické vlasové tkaniny. Tento způsob výroby je racionálnější než u prutových sametů, strojní zařízení je však poměrně **nákladné**.

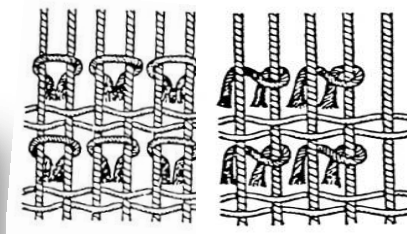
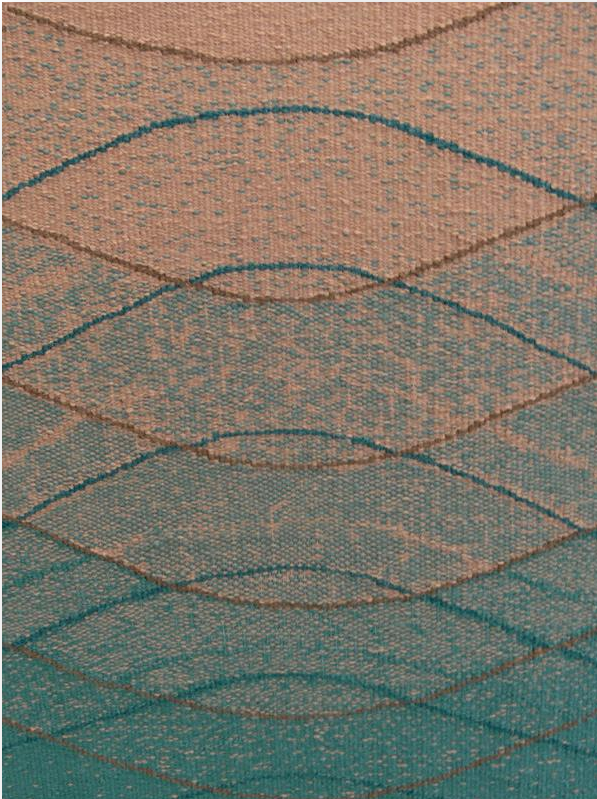

Pozn: sametky jsou stuhy, kde vlas tvoří osnova, měly by se tedy nazývat „plyšenky“

Koberce

- Kilimy – vytváření rysového efektu - zatkávání útků jako u pravých gobelínů v plátnové vazbě
- Ručně vázané koberce – mají také jednu osnovu a jeden útek, vlas je tvořený uzly, které se vážou dvojitým způsobem:
  - symerský (turecký) uzel na dvou nitích
  - perský uzel na dvou nebo čtyřech nitích
- Další koberce – velurové, žinylkové, buklé,...

kilim

turecký a perský uzel

všívaný koberec

perský koberec

Liberec 2022

Doporučená literatura:

- Bednář, V., Svatoš, S.: Vazby a rozbory tkanin I, SNTL 1989
Bednář, V., Svatoš, S.: Vazby a rozbory tkanin II, SNTL 1991
Moravec, V., Hruša I.: Technologie I , 2. část - Vazby listových tkanin, Liberec 1980
Mrazíková, I.: Vazby tkanin listové, TUL Liberec 2002
Wolfová E.: Arsenjevová, Z., Tkaní, Brno 2005
Křížová, V.: Ruční tkaní, SPNP 1983

Obrázky a fotografie použity z následujících publikací a pramenů:

- uvedené publikace
Wikipedia, Google
archiv V. Bergmanové (Textilana, skeny vzorků textilií, fotografie vybavení KDE a další)
bakalářské práce: Koblířová, D., Zedlínová, N.; Kadrnožková, P.; Kůtová, B.; Linhartová Š.; Šimanská, P.; Chaničkovská, Š.
prospekty firem